

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Produsul intern brut (PIB) al Republicii Moldova, pentru anul 2023, a atins valoarea de 300 421,3 mil. MDL, în prețuri curente de piață, fiind în creștere în termeni reali cu 0,7% față de anul 2022, potrivit datelor preliminare ale Birului Național de Statistică (BNS).

În anul 2023, pentru al 2-lea an consecutiv, **producția industrială** (serie brută), a înregistrat o scădere cu o reducere de 3,6% față de nivelul înregistrat în 2022 %. Acest rezultat este o urmare a diminuării în perioada dată a industriei extractive (-6,5%) și a industriei prelucrătoare (-5,3%). În același timp, producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a avut o creștere de 5,4%, față de anul precedent.

În anul 2023, **producția agricolă globală** în gospodăriile de toate categoriile a înregistrat o creștere de 23,6% (în prețuri comparabile), în comparație cu anul 2022. Această creștere a fost înregistrată în pofida unei scăderi ușoare de 1,9% în producția animalieră, în timp ce producția vegetală a înregistrat o creștere impresionantă de 35,1%. În consecință, producția animalieră a înregistrat deja o descreștere pentru al șaptelea an consecutiv, iar în 2023 a înregistrat o scădere de 1,9% față de anul precedent.

În anul 2023, **investițiile în activele imobilizate** au atins o valoare de 32 246,8 mil.MDL, înregistrând o scădere de 1,0% față de anul 2022. Declinul observat, este din cauza diminuării investițiilor în imobilizările corporale, care au reprezentat 96,6%, din totalul investițiilor în active imobilizate. În această perioadă, aceste investiții au înregistrat o scădere de 1,7%. În același timp, investițiile în activele necorporale au înregistrat o creștere semnificativă cu 26,9%, față de anul precedent și astfel, au atins o cotă de 3,4% din totalul activelor imobilizate.

În anul 2023, **volumul mărfurilor transportate** pe toate tipurile de transport (feroviar, rutier, fluvial și aerian) a atins cifra de 19,76 mil. tone. Acest volum este mai inferior celui din perioada similară a anului precedent cu 5,1%. De asemenea, și parcursul mărfurilor transportate pe toate tipurile de transport a scăzut cu 3,9% față de anul precedent, astfel însumând 5 839,7 mil. tone-km.

În anul 2023, **turiștii și excursioniștii** care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 503,7 mii, înregistrând o creștere de 5,6% față de anul precedent. Creșterea înregistrată se datorează turismului receptor și turismului emițător, care în 2023 au înregistrat creșteri de 50,3% și respectiv 11,7% față de anul 2022. Turismul intern, însă, în aceeași perioadă, a înregistrat o reducere cu 21,0% f.p.s.a.p.

Prețuri și rate de schimb

În 2023, rata **inflației** a rămas la un nivel ridicat, continuând să depășească semnificativ limitele coridorului de variație a țintei stipulate în Strategia politicii monetare pe termen mediu, situându-se la 13,4%. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 13,2%, produse nealimentare – 8,1%, servicii – 21,9% f.p.s.a.p.

Ritmul anual de creștere al inflației de bază în perioada ianuarie – decembrie 2023 a fost de 9,9% f.p.s.a.p., în scădere față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului 2021 cu 6,9 p.p.

Ratele de schimb a monedei naționale au fost în descreștere. Pe parcursul anului 2023 față de anul precedent, leul s-a apreciat în raport cu dolarul SUA cu 6,7%, față de moneda euro. Acesta s-

a apreciat cu 4,9%, astfel cursul mediu nominal de schimb, față de principalele valute de referință a fost de 17,6 MDL/USD și 18,9 MDL/EUR.

Politica monetară

În 2023, Banca Națională a Moldovei a reacționat la diminuarea presiunilor inflaționiste prin reducerea semnificativă a ratei de bază a dobânzii, care a scăzut pe parcursul anului de la 20% până la 4,75%. Prin relaxarea condițiilor monetare, BNM tinde să încurajeze consumul prin facilitatea împrumuturilor și investițiilor.

Rata rezervelor obligatorii. BNM a intervenit doar spre finalul anului, noiembrie 2023 reducând ușor nivelul ratelor de rezerve obligatorii de la 34% la 33% la mijloacele atrase în MDL și valute neconvertibile și de la 45% la 43% la mijloacele atrase în valute convertibile.

Masa monetară în 2023 a înregistrat ritmuri de creștere semnificative, înregistrând o creștere de aproximativ 21,2% f.p.s.a.p. față de aceeași perioadă a anului precedent. O analiză detaliată a structurii a relevat o migrație a masei monetare către depozitele la vedere exprimate în moneda națională. Aceasta indică o creștere a preferinței populației pentru păstrarea banilor în bănci, dar sub o formă lichidă, pentru a avea acces imediat la acești bani. Această tendință sugerează un comportament prudent al populației și o lipsă de încredere și siguranță pe termen lung.

Finanțele publice

Pe parcursul anului 2023, indicatorii sectorului financiar au înregistrat o dinamică moderată, fapt reflectat de majoritatea indicatorilor economico-financiarilor. **Veniturile bugetului public** național au înregistrat majorări în anul 2023, cu 11,8% mai mult decât veniturile acumulate în aceeași perioadă a anului 2022. La majorarea încasărilor bugetului public, au contribuit atât veniturile fiscale cât și cele nefiscale, dar și majorarea unor taxe și impozite. Iar, partea de **cheltuieli a bugetului public național** în anul 2023 s-a realizat în sumă de 117871 mil. MDL, fiind în creștere cu 17,4% comparativ cu perioada similară a anului 2022. Prin urmare, executarea bugetului public național în anul 2023 a rezultat cu un **deficit** în mărime de 15571,86 mil. MDL, în creștere cu 6703,2 mil. MDL sau de 1,8 ori mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cât privește **datoria publică**, la finele lunii decembrie 2023, se atestă o majorare a ponderii datoriei sectorului public în PIB (35,9%) cu 2,1 p.p. mai mult față de finele anului 2022. Granturi primite au constituit 210 mil. MDL în descreștere cu 4,6 mil. MDL, față de finele anului 2022.

Sectorul bancar

Principalele evoluții înregistrate în anul 2023, conform indicatorilor macro-prudențiali ai sectorului bancar înregistrează tendințe de stabilitate. Sistemul înregistrează următoarele tendințe pozitive: consolidarea fondurilor proprii, creșterea activelor, majorarea volumului depozitelor bancare. Gradul de **concentrare** și gradul de **lichiditate** bancară se menține în continuare la un nivel înalt fiind rezultatul politicii monetare promovate de BNM. Totodată, a fost înregistrată îmbunătățirea indicatorilor la **creditelor neperformante** și la calitatea portofoliului de credite. Numărul instituțiilor bancare care activează în Republica Moldova a rămas neschimbat pe parcursul anului 2023: 11 bănci licențiate de BNM, inclusiv 5 bănci membre ale grupurilor financiare internaționale. Prin urmare, pe parcursul întregului an 2023, un număr de 2 sucursale s-au închis, 56 de salariați au fost angajați în sistem, iar 20 de agenții bancare au fost închise. Respectiv, volumul creditelor noi acordate la finele lunii decembrie 2023 a crescut cu 25,2% mai mult f.p.s.a.p. Rata medie a depozitelor și creditelor noi acordate în monedă națională și valută a scăzut, în decembrie 2023. Astfel, menținerea dinamicii în jurul nivelului de 10% a creditelor acordate, iar rata depozitelor în monedă națională în jur de 4%. Astfel, persoanele fizice în anul 2023 au contractat credite noi în volum de 25,3 mld. MDL sau cu 9% mai mult față de anul 2022.

Astfel, toate băncile din sistemul bancare, într-o măsură mai mare s-au mai mică, au crescut valoarea activelor ponderate la risc. Lider la acest capitol pot fi menționate trei bănci: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., urmat de BC Victoriabank S.A.

Sectorul extern

Deficitul **contului curent al balanței de plăți**, în perioada anului 2023, a înregistrat o diminuare considerabilă cu 20,5%, astfel constituind 1973,7 mil. USD, comparativ cu perioada similară din anul precedent. Raportat la PIB, contul curent a constituit 11,9%. **Contul de capital** s-a soldat cu intrări de capital în valoare de 81,9 mil. USD, fiind de 4,1 ori mai mare față de cel înregistrat în anul 2022. **Contul financiar**, a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru finanțarea deficitului contului curent, în mărime de 1837,5 mil. USD. Acumularea netă a pasivelor a însumat 1068,2 mil. USD, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 769,2 mil. USD. **Poziția investițională internațională** a Republicii Moldova, la a constituit -6566,59 mil. USD soldul net debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2022 cu 6,2%. Poziția investițională internațională raportată la PIB a constituit 39,7%.

În 2023, **volumul transferurilor bănești** efectuate prin intermediul băncilor către persoane fizice a fost de 1627,45 mil. USD, reflectând o descreștere de 6,8% față de nivelul din 2022, când s-au transferat aproximativ 1745,7 milioane de dolari americani.

Valoarea totală a comerțului internațional cu mărfuri în anul 2023 a constituit 12722,3 mil. USD, înregistrând o scădere de 6,1% față de anul 2022, atât a exporturilor 6,5%, cât și a importurilor cu 5,9%. **Exporturile de mărfuri** în anul 2023 au înregistrat o scădere cu 6,5% față de anul 2022, constituind 4048,6 mil. USD. **Importurile de mărfuri** în anul 2023 au fost în scădere față de anul 2022 cu 5,9% și au constituit 8673,7 mil. USD. În anul 2023, **decalajul dintre exporturile și importurile de mărfuri a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale** în valoare de 4625,1 mil. USD, sau cu 261,8 mil. USD mai puțin, comparativ cu cel înregistrat în anul 2022. **Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi** în anul 2023 a fost de 46,7%, în scădere cu 0,3 puncte procentuale, comparativ cu anul 2022.

Mediul de afaceri

Evoluția **întreprinderilor noi înregistrate** pe parcursul perioadei 2019-2023 se caracterizează atât prin tendințe anuale de diminuare a numărului de înregistrări (anii 2020 și 2022), cât și creșterii numărului de întreprinderi înregistrate, față de perioada similară a anilor precedenți (anii 2019, 2021, 2023). În anul 2023, numărul întreprinderilor înregistrate, a marcat o creștere semnificativă de 20,8%, comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Agenției Serviciilor Publice, în Registrul de stat în anul 2023, au fost înregistrate 7729 întreprinderi noi.

În ultimii 5 ani (2019-2023) **numărul de întreprinderi radiate** a marcat tendințe anuale de creștere, cu excepția anilor 2021 și 2022. Spre deosebire de anii precedenți, potrivit datelor ASP, în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a marcat o creștere semnificativă. Astfel, în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a constituit 8664 de unități sau cu 77,1% mai mult față de anul 2022.

Sectorul social

Piața forței de muncă. În 2023, numărul total al forței de muncă, care cuprinde atât populația ocupată, cât și șomerii, a fost de 929,5 mii de persoane, înregistrând o creștere de 1,1% față de nivelul din 2019. În plus, în 2023, procentul populației active cu vârsta de 15 ani și peste care a participat la forța de muncă a fost de 45,1%, înregistrând o creștere de 2,8 puncte procentuale față

de nivelul din 2019. *Populația ocupată* în anul 2023 a fost de 886,9 mii pers., mai mult cu 1,7% față de anul 2019. *Rata de ocupare* a populației de 15 ani și peste a constituit 43,1%, fiind în creștere în comparație cu anul 2019 (40,1%). *Numărul șomerilor*, definit conform BIM, în anul 2023 a constituit 42,6 mii pers., micșorându-se față de anul 2019 cu 4,3 mii persoane sau cu 9,2%. *Rata șomajului (LU1)* la nivelul țării în anul 2023 a fost de 4,6%, în scădere cu 0,5 p.p. față de 2019. *Populația în afara forței de muncă* din țară (de 15 ani și peste) în anul 2023 a fost de 1129,9 mii persoane, în scădere cu 10,0% față de anul 2019. În anul 2023 *grupul NEET* a avut o pondere de 13,8% din populația din grupa de vârstă de 15-24 ani, 23,1% - în cazul celor cu vârsta de 15-29 ani și 27,6% - la cei cu vârsta de 15-34 ani.

Remunerarea muncii. În 2023 câștigul salarial nominal mediu lunar brut în țară fost în mărime de 12354,7 MDL, în creștere în termeni nominali cu 68,0% față de anul 2019, iar în termeni reali - în creștere cu 5,3% (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum). În 2023 în sectorul bugetar salariul mediu lunar a constituit 10451,0 MDL, în creștere cu 57,5% față de anul 2019. În sectorul real salariul mediu lunar în 2023 a avut mărimea de 13015,6 MDL, fiind cu 70,6% mai mult în raport cu anul 2019. Cele mai mari câștiguri salariale medii brute lunare au fost înregistrate în: Informații și comunicații (30509,2 MDL - de 2,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); Activități financiare și de asigurări (23910,2 MDL - de 1,9 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (18384,5 MDL - de 1,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie).

Veniturile disponibile ale populației în anul 2023 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 4915,6 MDL, majorându-se cu 70,6% față de anul 2019, iar în termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) s-au majorat cu 7,0%. Cele mai importante surse de venit sunt: salariile (52,5%), prestațiile sociale (20,7%) și transferurile bănești de peste hotare (11,1%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației. În 2023, media cheltuielilor per persoană a fost de 4248,4 MDL, în creștere cu 52,5% față de anul 2019. În termeni reali (ajustând la indicii prețurilor de consum), cheltuielile populației s-au redus în medie cu 4,3%, față de anul 2019. Cele mai importante destinații de cheltuieli sunt: cheltuielile pentru produsele alimentare și băuturile nealcoolice (40,6% din cheltuielile de consum), cheltuielile pentru locuință, apă, electricitate și gaze (17,6%), cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte (7,8%).

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la data de 01.01.2024 a fost de 674,9 mii persoane, micșorându-se cu 21,1 mii sau cu 3,0% în raport cu 01.01.2020. Numărul de pensionari după limita de vârstă a constituit 528,7 mii persoane, în creștere cu 4,2 mii sau cu 0,8% față de 01.01.2020. Mărimea medie a pensiilor a constituit 3676,66 MDL la 01.01.2024, în creștere cu 93,4% față de 01.01.2020. Mărimea pensiilor pentru limita de vârstă a crescut la 3683,62 lei la 01.01.2024, indicând o creștere de 99,9% din 01.01.2020.

Minimul de existență. În 2023, nivelul minim de existență lunară per persoană a constituit 2877,1 MDL, majorându-se cu 41,6% față de anul 2019. În orașele mari (mun. Chișinău și Bălți) minimul de existență a constituit 3237,6 MDL, ceea ce este mai mult cu 41,2% față de anul 2019. Această mărime este cu 14,0% , mai mare comparativ cu alte orașe (2839,3 MDL, cu 41,0% mai mult față de anul 2019) și cu 19,4% mai mare decât în sate (2712,1 MDL, mai mult cu 39,9% față de anul 2019). Valoarea minimului de existență pentru copiii în vârstă de până la 1 an a fost de 1110,1 MDL, pentru cei de 1-6 ani a fost de 2403,1 MDL, iar pentru cei de 7-17 ani a fost de 3165,1 MDL. Minimul de existență pentru populația în vârstă aptă de muncă a fost de 3078,7 MDL, în cazul bărbaților - 3343,4 MDL, iar în cazul femeilor - 2806,5 MDL.